

Autopoética

Vicente Araguas

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

ARAGUAS, VICENTE (2011 [1997]). “Autopoética”. *Boletín Galego de Literatura*: 17, 199-204. Reedición en *poesiagalega.org*. *Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*.

<<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/311>>.

2 | Por referencia á publicación orixinal

ARAGUAS, VICENTE (1997). “Autopoética”. *Boletín Galego de Literatura*: 17, 199-204.

* Edición dispoñíbel desde o 7 de febreiro de 2011 a partir dalgunha das tres vías seguintes: 1) arquivo facilitado polo autor/a ou editor/a, 2) documento existente en repositorios institucionais de acceso público, 3) copia dixitalizada polo equipo de *poesiagalega.org* coas autorizacións pertinentes cando así o demanda a lexislación sobre dereitos de autor. En relación coa primeira alternativa, podería haber diferenzas, xurdidas xa durante o proceso de edición orixinal, entre este texto en pdf e o realmente publicado no seu día. O GAAP e o equipo do proxecto agradecen a colaboración de autores e editores.

Vicente Araguas[†]

Autopoética

Glasgow, novembro do 72, eu andaba a beber soidades nun pub que se chamaba The Rock. Eu estaba namorado, ¿cando non?, e din en tecer un poema, *Porque te quero, que pouco importa*, publicado máis adiante no meu primeiro libro *Paisaxe de Glasgow*. Este poema, por certo, unha vez musicado formou parte do meu último repertorio de cantante *enragé* pero tirando a baladista como ben se pode deducir. E é que eu daquela estaba a metade de camiño entre a poesía inmediata, ou sexa a canción, e a mediata, a que transcende autonomicamente. Deste xeito o que escribira antes daquel serán de novembro do 72 en The Rock, ben o sei, eran letras de cancións sen maiores fonduras. Orabén, esa tarde-noite en Glasgow, fumando Number Six e bebendo Guinness atopei unha canle de expresión que tiña que se manter por si soa. Vintecinco anos despois son consciente, e un meu amigo, poeta novo de importancia e crítico de interese, confirmoume non hai moito, de que a miña pertenza a Voces Ceibes (tamén a miña ausencia delongada de Galicia o que xa é outro cantar) vén atrancando a miña incorporación á poesía galega actual, ao menos no segmento xeracional que chaman dos 80. Hai nel xente que non me considera digno de compartir á súa beira os manteis *antolóxicos*, un supoñer. Un homiño xa me ten chamado na cara, menos mal, poeta menor; outro, cantante (na súa acepción máis nobre, espero). Pero o que eles non saben é que eu, como o

[†] Naceu en Xuvia-Neda, A Coruña, no 1950. Licenciouse en Filoloxía inglesa pola Universidade de Santiago e na actualidade traballa como docente en Majadahonda (Madrid). A súa obra como poeta, crítico e traductor consta de varios volumes. No 1991 publicou o ensaio titulado *Voces Ceibes*, memorial de agravios, amores e avatares do colectivo musical do que foi membro fundador. Igualmente realizou no 1993 a edición crítica de *Entre o si e o non*, de Xosé Luís Franco; a *Autoloxía poética*, de Celso Emilio Ferreiro, no 1994 e no 1995 a edición de *O fin dun canto*, de X. L. Mández Ferrín. Como traductor realizou as seguintes traballos. O galego: *Retrato do artista cando novo*, de James Joyce (1994) e *As aventuras de David Balfour*, de Robert Louis Stevenson (1995); ó español: *Galván en Saor*, de Darío Xohán Cabana (1997). Dende hai varios anos Vicente Araguas exerce a crítica literaria en xornais como *O Correo Galego* e *Diario 16 de Galicia* e nas revistas *Leer*, *El Urogallo* e *Revista de Libros*.

A súa obra poética recóllese en revistas e libros colectivos e sobre todo nos seguintes poemarios: *Paisaxe de Glasgow* (1978); *As veces en domingo abonda coa tenrura* (1980); *Poemas pra Ana Andrea* (1982); *Xuvia* (1983); *Caleidoscopio* (1988); *Oficio de Ollar* (1992); *Campo Santo* (1994); *O gato branco* (1995).

meu mestre Robert Zimmerman, o que en verdade quero ser é bailarín. E por aí, sospeito, cómpre entender a miña poesía. Que seguramente bebe das fontes que frecuentei a diario desde cativo. ¿Como evitar que certos versos, certas estrofas, fiquen engaioladas na mente e rematen por facer das súas? Hai unha chea de poemas, enteiros ou fragmentados, que viaxan comigo e unha e outra vez aparecen (seguramente tamén na miña escrita). Esa ringleira teimuda vai desde certo Virxilio do que podo recitar de corazón (pero tamén co corazón) anacos de *A Eneida* ata Salinas ou Alberti, pasando por Fernán Esquío, Quevedo, Rosalía, Rabbie Burns, Bécquer, Coventry Patmore, Neruda ou Manuel Machado. ¡E Don Ramón de Campoamor! Con Rosalía non fixen senón seguir os pasos da miña nai, Teresa Álvarez, que sabe tiradas e tiradas dos seus versos e canta con acento tedesco ben curioso a *Ständchen* (Leise flehen meine Lieder...) de Rellstab/Schubert; outra herdanza que me deixa en vida. Orabén o primeiro libro galego que lin foi *Sete poemas galegos* de Ricardo Carballo Calero, especie de naufrago nunha casa –a miña– ben surtida de literatura en español. Pero a miña adolescencia, como ben sabe Paco Rodríguez, meu inesquecible profesor de Grego no verán do 65, era romántica e eu lía, en traducións españolas naturalmente, a Byron, tamén a biografía que deste fixera Maurois, Shelley, Keats, Leopardi, Lamartine, Heine e vestía de loito, xunto con outros conmitóns, o 13 de febreiro, aniversario da detonación Iarriana. Destes choutei ao Neruda máis elemental, o dos vinte poemas, moitos dos cales memoricei e que me teñen servido de celestinos nalgún momento de apuro, antes de descubrir –vía a tradución que de *Unión Libre* de Breton fixera González Garcés para *La Voz de Galicia*– as posibilidades do surrealismo. Daquela eu estaba nun grupo teatral, Teatro Estudio de Ferrol, onde dabamos Ionesco, Beckett, Arrabal e así, co que eu principei facendo versos absurdosurrealistas nas peores acepcións de ambos termos, abondo demenciais, sen lóxica, provocativos, e malos como o acné. Purgueinos hai moito tempo e con eles unha parte do meu corazón, en fin. Logo viría Voces Ceibes onde tiveron como santo patrón a Georges Brassens. Non Bob Dylan como di por aí un «enterado», pois eu non tiña bases musicais suficientes para seguir ao de Duluth; o seu maxisterio seguiu outros derroteiros. E chegando a este punto direi que a miña poesía de hoxe non ten nada que ver coa que facía nos tempos cantautores. Vexamos: unha canción ten que ser, por definición, directa sendo ademais unha especie de minidrama que entre dous e catro minutos (*average*) ten que levar ao público a un certo trance. Un *pathos* especialmente chamativo naqueles anos de canción política nos que nós eramos os exorcistas do berro, da protesta que a través das cancións tiña que saír do auditorio. Logo aqueles textos non podían ser nada complexos pois contaban con limitacións moi evidentes. Con todo eu por entón xa facía cancións de amor *Poema triste*, *Sue* (aínda inédita), nunha liña que máis adiante habería de seguir a miña poesía. Na que nunca rexeitei o compromiso ou a eticidade e para a que nunca desexei (tal vez porque son unha persoa, permitídmeme a inmodestia, aceptablemente culta) culturalismos de novos ricos que tanto lixaron a poesía galega dos 80. Ora, entendo que a ética sen estética non vale un pemento e tamén que o inferno está empedrado de boas intencións, polo que aplicándome o conto tentei evolucionar a miña poética, procurando atopar parámetros estéticos válidos, adelgazando contidos, reducindo adxectivos, eliminando referencias abusivas, etc. O feito de facer crítica de poesía desde hai moito tempo (de estar a ambos lados da fronteira) servíume –¡como non!– para autocriticarme. Falaba antes dos poetas frecuentados, engado agora os que máis me interesaron desde que entrei de verdade no mundo da poesía: naquel ano de Glasgow devorei todos os poetas «beat», con especial insistencia en Ginsberg,

Ferlinghetti e Corse, lin moito tamén a Spender, Browning, Robert Graves e Auden, despois tiven unha etapa Yeats e outra Eliot, máis adiante entraron Joyce e Pessoa na miña vida, o primeiro de maneira exhaustiva, xa desde hai dez ou doce anos Seamus Heaney é para min un factor decisivo. De entre os poetas galegos hai tres aos que vou e veño con especial predilección: Celso Emilio Ferreiro, Xosé Luís Franco Grande e Xosé Luís Méndez Ferrín. ¿Dos da miña xeración? ¿Son ou non son dela? ¿Onde me encadro? ¿El non serei unha botella chimpada no Mar dos Sargazos? Chegado este punto, cáseque punto final, será cousa de responder ás tres preguntas clásicas. ¿Por que, para quen e como escribo? Non sei por qué escribo, se o soubese igual nin o facía. Si sei, en cambio, que escribo para aqueles que, como no vello romance, van comigo, tamén para min mesmo naturalmente. Escribo, en fin, como se sempre fose a derradeira vez, isto é con paixón, ás veces coa pel de galiña ou cunha bágoa a piques de estoupar, o mesmiño que sinto cando escoito o *Allegro con moto* da sonata 850 de Schubert ou viaxo á Piazza del Campo de Siena, o mesmiño.

O derradeiro día de 1929 oitenta nenos morreron no incendio dun cine en Paisley, vila situada non lonxe de Glasgow. Ando a traballar agora nun libro de poemas, *Río matinal*, que quere ser un xesto de amor para aqueles cativos quen, sen estar, alumean Escocia. A que eu vivín, a que segue sendo. Volvo pois ás miñas fontes primeiras, ás de *Paisaxe de Glasgow*. Con outras técnicas, si, pero coa paixón de sempre. A ducia de poemas que veñen a continuación son parte do primeiro movemento dos tres que compoñen *Río matinal*.

I

Eses días tan tráxicos: xaneiro
a piques de chegar
ou xa na porta petando decide
esquecer cantos agravios impostos;
entra.

O vento brúa, manda
dormir acobillados entre as mantas,
renxen táboas de madeira nas illas;
a carencia de pais tan evidente.

Diríase moi cedo,
diríase que o vindeiro ano ha vir
portando regalías,
búcaros de rosas, gaiolas de bimbio
con paxaros exóticos,
ferrocarrís de corda en estacións
lonxanas.

II

Viñan gaivotas como tardes de chuvia
petiscar no ronsel
aberto ao Mar do Norte. salferida
con vinagres e sal a fendedela
tan dura de curar.

III

Camiño dos domingos
cheo de amoras furtivas
e de bágoas vindeiras.
Camiño de escolares
cubertos polo estío
da mágoa que non chega.
Aínda.
Adivíñase.

IV

A festa na que as bruxas
relouquean e os rabos das vasoiras
son pasaxe anunciada.
Unha cabaza con ollos de tigre
iluminando xestos
agachados, facianas alcendidas
pola pálida luz, marela en fin,
da ollada de felino.
¿Galano ou brincadeira?
Esa luz rosácea, mortal de necesidade
polo farol do abrente caprichoso.
¿Galano ou brincadeira?

V

Con ponlas do último acivro ateigadas
de boliñas vermellas,
eu tamén onde ti.
Pero non, vénsenos de negro a noite, e non,
pinta de negro a noite
e os lagos de loito polo solsticio.

VI

As agullas de todos os reloxos,
as areas das clepsidras
os gnomons lacazáns (se nunca sol
aquí, a penas unha mancha pálida
cando se digna estar),
avisando, con paso inalterable
do veciño e fugaz, lene, tremor.

VII

Mergullouse o ceo de domingo malo,
e neve na fogueira
como a última vez que se quixeron
eles -os dous- un vulto
no grisáceo solpor das Terras Baixas
cando caen as folepas
e a tardiña palidece máis aínda
nos faros da ambulancia.

VIII

Eran, ¿como dicilo?,
un asunto moi serio, o corazón
da festa, o carozo da froita máis
madura, o río desbordado cando
chove a cachón despois
da seca, e as semanas asoláganse
de troula, cando -veredes- as sabas
húmidas son motivo
de risa.
Eran tantos para tan pouca vida.

IX

Toque de sobriedade
mesmo na morte calvinista, mesmo
nesta última, por definición, mortalla;
as medias con volta baixo dos xeonllos,
o xerse ben pranchado
e un peite de carei para os cabelos
que foron loiros, rubios,
cinsa agora, un matiz.

X

Este tan aloucado pensamento
que vai contigo ao punto de partida
é dicir onte cando
a vida semellábase infinita
por si soa, xa non digo para cantos
como vós ides papala, sen dúbida.

O malo non obstante
é cando a vida é incapaz de erguer
a voz na súa defensa ou vosa
e a noite que nos vence unha pucharca,
preludio sintomático
da matinal menos apetecible.
Daquela xa non estarás alegre,
bañada de tan insular tristura.

Xi

Despois da chuvia fican
castelos (ou casas) de elfos morosos
en apañar cogumelos, se tal
andarían batendo croios contra
o seu propio tellado
de casas (castelos) de elfos morosos.

XII

Todo se resolvía
na escola, a dos domingos tan penosa
como a subida lenta
da cucaña cun presente no cabo.

Eran os días tartarugas, eran
ofrendas para un deus ben cativo
o que transforma todo
nun rito precoz e carraxe mansa.
Pero despois -antes- da escola o cine;
faro dominical que vén de lonxe.

Vicente Araguas
Madrid, marzo 1997